

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 31. januarja 2013 *

„Predlog za sprejetje predhodne odločbe — Člen 267 PDEU — Pojem ‚nacionalno sodišče‘ —
Nepristojnost Sodišča“

V zadevi C-394/11,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložila Komisija za zaščito ot diskriminacija (Bolgarija) z odločbo z dne 19. julija 2011, ki je prispela na Sodišče 25. julija 2011, v postopku

Valeri Hariev Belov

proti

ČEZ Elektro Bulgarija AD,

Lidiji Georgievi Dimitrovi,

Roselini Dimitrovi Kostovi,

Kremeni Stojanovi Stojanovi,

ČEZ Razpredelenie Bulgarija AD,

Ivanu Kovaržčiku,

Atanasu Antonovu Dandarovu,

Iržiju Postolki,

Vladimirju Mareku,

Daržavna komisija po energijno i vodno regulirane,

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi L. Bay Larsen v funkciji predsednika četrtega senata, J.-C. Bonichot, sodnik, C. Toader in A. Prechal (poročevalka), sodnici, in E. Jarašiūnas, sodnik,

generalna pravobranilka: J. Kokott,

sodni tajnik: M. Aleksejev, administrator,

* Jezik postopka: bolgarščina.

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 11. julija 2012,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za V. H. Belova G. Černičerska, odvetnik,
- za ČEZ Elektro Balgarija AD in ČEZ Razpredelenie Balgarija AD A. Ganev in V. Božilov, odvetnika,
- za bolgarsko vlado T. Ivanov in D. Drambozova, agenta,
- za Evropsko komisijo J. Enegren in D. Roussanov, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 20. septembra 2012

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 2(2) in (3), 3(1)(h) in 8(1) Direktive Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 20, zvezek 1, str. 23), člena 3(5) Direktive 2003/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2003 o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 96/92/ES (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 12, zvezek 2, str. 211), uvodne izjave 29 ter členov 1 in 13(1) Direktive 2006/32/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2006 o učinkovitosti rabe končne energije in o energetskih storitvah ter o razveljavitvi Direktive Sveta 93/76/EGS (UL L 114, str. 64), člena 3(7) Direktive 2009/72/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 2003/54/ES (UL L 211, str. 55) ter člena 38 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora, v katerem se predlaga ugotovitev, da je ukrep namestitve električnih števecov za merjenje porabe električne energije na električne drogove na višini 7 metrov zunaj domov v dveh okrajih mesta Montana (Bolgarija), v katerih so večinsko prebivalstvo pripadniki romske skupnosti, diskriminacija na podlagi narodnosti ter ob pritrdilnem odgovoru odreditev prenehanja te diskriminacije in morebitna naložitev plačila odškodnine povzročiteljem diskriminacije.

Pravni okvir

Pravo unije

- 3 Člen 2(2) in (3) Direktive 2000/43 določa:
 - „2. V odstavku 1:
 - a) se za neposredno diskriminacijo šteje, če se ena oseba obravnava manj ugodno, kakor se obravnava, se je obravnavala ali pa bi se obravnavala druga oseba v primerljivem položaju na podlagi rase ali narodnosti;
 - b) se za posredno diskriminacijo šteje, če bi na videz nevtralna določba, merilo ali praksa postavila osebe neke rase ali narodnosti v posebno neugoden položaj v primerjavi z drugimi osebami, razen če to določbo, merilo ali prakso objektivno upravičuje zakonit cilj in če so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in potrebna.

3. Nadlegovanje se šteje za diskriminacijo v smislu odstavka 1, če pride do nezaželenega ravnanja, povezanega z raso ali narodnostjo, katerega namen ali posledica je kratenje dostojanstva osebe in ustvarjanje zastrašujočega, sovražnega, ponižujočega, sramotilnega ali žaljivega okolja. V tem smislu se pojem nadlegovanje lahko opredeli v skladu z nacionalno zakonodajo in prakso držav članic.“

4 Člen 3(1)(h) Direktive 2000/43 določa:

„Ta direktiva se uporablja v okviru pristojnosti, dodeljenih Skupnosti, za vse osebe v javnem in zasebnem sektorju, vključno z javnimi organi, v zvezi:

[...]

h) z dostopom do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanji, in preskrba z njimi.“

5 Člen 8(1) te direktive določa:

„Države članice skladno s svojimi nacionalnimi pravosodnimi sistemi sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da mora toženec dokazati, da ni bilo kršeno načelo enakega obravnavanja, če osebe, ki menijo, da jim je bila storjena krivica, ker ni bilo uporabljeno načelo enakega obravnavanja, na sodišču ali pri drugem pristojnem organu predstavijo dejstva, na podlagi katerih se lahko domneva, da je prišlo do neposredne ali posredne diskriminacije.“

6 Člen 13 Direktive 2000/43 določa:

„1. Države članice določijo organ ali organe za spodbujanje enakega obravnavanja vseh oseb brez diskriminacije na podlagi rase ali narodnosti. Ti organi so lahko del agencij, ki so na nacionalni ravni odgovorne za obrambo človekovih pravic ali za varstvo pravic posameznikov.

2. Države članice zagotovijo, da pristojnosti teh organov vključujejo:

- dajanje neodvisne pomoči žrtvam diskriminacije pri uveljavljanju njihovih tožb zaradi diskriminacije, ne da bi s tem posegali v pravico žrtev in združenj, organizacij ali drugih pravnih subjektov iz člena 7(2),
- izvajanje neodvisnih pregledov v zvezi z diskriminacijo,
- objavljanje neodvisnih poročil in sestavljanje priporočil glede vseh zadev v zvezi s tako diskriminacijo.“

Bolgarsko pravo

7 Člen 4 zakona o varstvu pred diskriminacijo (Zakon za zaščita ot diskriminacija, v nadaljevanju: ZZD) določa:

„(1) Prepovedana je vsakršna diskriminacija, neposredna ali posredna [...] na podlagi narodnosti [...]

(2) Neposredna diskriminacija je vsakršno manj ugodno obravnavanje posameznika na podlagi značilnosti iz odstavka 1, v primerjavi s tem, kako je obravnavan, je bil obravnavan ali bi bil obravnavan drug posameznik v primerljivih ali podobnih okoliščinah.

(3) Posredna diskriminacija je postavitve posameznika v manj ugoden položaj na podlagi značilnosti iz odstavka 1 glede na druge posameznike na podlagi določbe, merila ali prakse, ki se zdi nevtralna, razen če je ta določba, merilo ali praksa utemeljena z zakonitim ciljem ter je ukrep, uporabljen za doseg tega cilja, primeren in nujen.“

- 8 Člen 9 ZZD določa, da „[mora] [v] postopku varstva zoper diskriminacijo [...] tožena stranka – če stranka, ki trdi, da je žrtev diskriminacije, dokaže dejstva, na podlagi katerih je mogoče sklepati, da gre za diskriminacijo – dokazati, da ne gre za kršitev pravice do enakega obravnavanja“.
- 9 Člen 37 ZZD določa, da „[n]i dopustno zavrniti dobavo blaga ali storitev ali dobaviti blago ali opraviti storitev slabše kakovosti ali ob manj ugodnih pogojih na podlagi značilnosti, določenih v členu 4(1)“.
- 10 V odstavku 1 „dopolnilnih določb“ k ZZD je „neugodno obravnavanje“ opredeljeno kot „vsakršno ravnanje ali opustitev, ki neposredno ali posredno vpliva na pravice ali zakonite interese“.
- 11 ZZD vsebuje številne določbe v zvezi s Komisija za zaščito ot diskriminacija (komisija za zaščito pred diskriminacijo, v nadaljevanju: KZD), ki urejajo zlasti sestavo, naloge in način delovanja te institucije.
- 12 Člen 47 ZZD določa:

„[KZD]:

1. ugotavlja kršitve tega ali drugih zakonov, ki urejajo enako obravnavanje, ter opredeli kršitelja in zadevno osebo;
2. odreja preprečitev ali prenehanje kršitve in vzpostavitev prvotnega stanja;
3. nalaga določene sankcije in sprejema prisilne upravne ukrepe;
4. daje zavezujoča navodila za spoštovanje tega zakona ali drugih zakonov, ki urejajo enako obravnavanje;
5. izpodbija upravne akte, ki so bili izdani ob kršitvi tega ali drugih zakonov, ki urejajo enako obravnavanje, vloga tožbe pri sodišču in kot zadevna stranka intervenira v postopkih, začetih v skladu s tem ali drugimi zakoni, ki urejajo enako obravnavanje;
6. državnim in občinskim organom daje predloge in priporočila za izognitev diskriminirajočim praksam in razveljavitev aktov, sprejetih ob kršitvi tega zakona ali drugih zakonov, ki urejajo enako obravnavanje;
7. vodi javni register odločb, ki jih je izdala in so začele veljati, ter zavezujočih navodil, ki jih je dala;
8. daje mnenja o osnutkih normativnih aktov glede na njihovo združljivost z zakonskimi določbami o preprečevanju diskriminacije ter priporočila za sprejetje, razveljavitev, spremembo in dopolnitev normativnih aktov;
9. zagotavlja neodvisno pomoč žrtvam diskriminacije pri pritožbah zaradi diskriminacije;
10. opravlja neodvisne preiskave v zvezi z diskriminacijo;
11. objavlja neodvisna poročila in daje priporočila glede vseh vidikov, povezanih z diskriminacijo;
12. izvaja druge pristojnosti, določene v uredbi, ki ureja njeno organizacijo in njene dejavnosti.“

13 Člen 48 ZZD določa:

„(1) [KZD] preučuje zadeve, ki so ji predložene, in odloča o njih v senatih, ki jih določi njen predsednik.

(2) Predsednik [KZD] določi stalne senate, specializirane za diskriminacijo na podlagi:

1. narodnosti in rase;
2. spola;
3. drugih značilnosti, opredeljenih v členu 4(1).

[...]“

14 Člen 50 ZZD določa:

„Postopki pred [KZD] se začnejo:

1. na podlagi pritožbe zadevne osebe;
2. na pobudo [KZD];
3. na podlagi prijav fizičnih in pravnih oseb oziroma državnih ali občinskih organov.“

15 Člen 54 ZZD določa:

„Po začetku postopka predsednik [KZD] dodeli zadevo senatu, ki med svojimi člani izbere poročevalca.“

16 Člen 55 ZZD določa:

„(1) Poročevalec začne preiskovalni postopek, v katerem se zberejo pisna dokazila, potrebna za popolno pojasnitev okoliščin zadevnega primera, ter pozove sodelavce in zunanje strokovnjake.

(2) Vsak posameznik ter vsak državni in lokalni organ med preiskavo sodeluje z [KZD] in mora predložiti zahtevane podatke in predloge ter potrebna pojasnila.

[...]“

17 Člen 65 ZZD določa:

„Senat v svoji odločbi:

1. opredeli storjeno kršitev;
2. opredeli kršitelja in zadevno osebo;
3. opredeli vrsto in obseg sankcije;
4. odredi prisilne upravne ukrepe;
5. ugotovi, da zakon ni bil kršen in zavrne pritožbo.“

18 Člen 68(1) ZZD določa:

„Zoper odločbo [KZD] se je mogoče pritožiti v skladu z zakonikom o upravnem postopku v roku 14 dni od vročitve zadevnim strankam.“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 19 Državne družbe za distribucijo električne energije so v letih 1998 in 1999 v številnih bolgarskih mestnih okrajih, za katere je značilno, da v njih živijo večinoma pripadniki romske skupnosti, namestile električne števec na električne droge na višini 7 metrov zunaj domov.
- 20 Tak ukrep je bil sprejet v okrajih Ogosta in Košarnik mesta Montana (Bolgarija), kjer danes nesporno še vedno v večini živijo predstavniki romske skupnosti (v nadaljevanju: ukrep iz postopka v glavni stvari).
- 21 Dejavnost oskrbe z električno energijo in njeno distribucijo v obeh okrajih sta zaradi privatizacije energetskega sektorja prevzeli med drugim ČEZ Elektro Balgarija (v nadaljevanju: ČEB), družba za oskrbo z električno energijo, ter ČEZ Razpredelenie Balgarija AD (v nadaljevanju: ČRB), družba lastnica distribucijskih omrežij za električno energijo.
- 22 Člen 27 splošnih pogodbenih pogojev za uporabo distribucijskih omrežij za električno energijo v odstavku 1 določa, da se „[i]nstrumenti za komercialne meritve, vključno z napravami za tarifne uvrstitve, [...] dajo na razpolago tako, da ima uporabnik možnost videti, kakšna je bila njegova poraba“. Vendar pa odstavek 2 člena 27 določa, da „[č]e so za varstvo življenja in zdravja ljudi, lastnine, kakovosti elektrike, neprestane oskrbe ter varnosti in zanesljivosti komercialne merilne naprave nameščene na težko dostopnih krajih, mora podjetje za oskrbo električne energije na lastne stroške zagotoviti, da je preverjanje mogoče v roku treh dni po vložitvi pisne zahteve potrošnika“.
- 23 V. H. Belov, ki se predstavlja kot Rom, prebiva v okraju Ogosta. Ker po njegovem mnenju ukrep, ki je sporen v postopku o glavni stvari, tako v razmerju do njega kot do drugih pripadnikov romske narodnosti, ki prebivajo v tem okraju in okraju Košarnik, pomeni diskriminacijo na podlagi narodnosti, ki je prepovedana na podlagi člena 37 ZZD, je pri KZD vložil zahtevo, ki ji je priložil protestno pismo s podpisi številnih drugih prebivalcev teh okrajev in s katero je pri KZD želel doseči, da družba ČEB preneha izvajati ta ukrep in naloži sankcije, ki jih določa ZZD.
- 24 KZD meni, da je treba zahtevo, ki jo je vložil V. H. Belov, šteti za pritožbo in hkrati za prijavo v smislu točk 1 in 3 člena 50 ZZD. Kot prebivalec okraja Ogosta, kjer veljajo ukrepi, ki so sporni v postopku v glavni stvari, je deloval v lastnem imenu in se je postopka udeležil kot tožnik, z vidika delovanja v imenu drugih prebivalcev tega okraja in okraja Košarnik pa je pritožnik.
- 25 Zato je KZD prepričala tudi družbo ČRB kot lastnico električnih števec ter Daržavna komisija po energijno i vodno regulirane (komisija za reguliranje voda in energije) kot organ, ki je potrdil splošne pogoje družbe ČRB, da se udeleži postopka. Prav tako se postopek nanaša na različne fizične osebe, katerim bi bile kot zakonitim zastopnikom družb ČEB in ČRB v primeru dokazane diskriminacije lahko naložene globe.
- 26 Družba ČRB pred KZD najprej poudarja, da ukrepov, ki so sporni v postopku v glavni stvari, ne bi bilo mogoče šteti za diskriminacijo, zlasti ker veljajo za vse prebivalce zadevnih okrajev in ker noben zakon ne določa pravice ali zakonitega interesa uporabnika, da spremlja stanje svojega števca.
- 27 Dalje, družba ČRB trdi, da pritožnik ni dokazal dejstev, kot namreč določa člen 9 ZZD, na podlagi katerih bi bilo mogoče sklepati na obstoj diskriminacije.

- 28 Nazadnje, po mnenju družbe ČRB uvedba ukrepa, ki je sporen v postopku v glavni stvari, ni nikakor povezana z narodnostno pripadnostjo uporabnikov v zadevnih okrajih. Poleg tega naj bi bil utemeljena, zato da se preprečita poslabšanje infrastrukture in nezakonit odvzem električne energije, ki bi lahko ogrozili zlasti življenje in zdravje državljanov, varnost, lastnino in neprestano oskrbo z električno energijo, pa tudi povečanje stroškov, ki bi zato lahko nastali drugim uporabnikom.
- 29 KZD glede člena 27(2) splošnih pogojev družbe ČRB ugotavlja, da mora ta na zahtevo uporabnikov – kot je predvideno v tej določbi – za vidni nadzor podatkov na števcu v roku treh dni dati na razpolago poseben dvizni oder, ki omogoča dostop do števcov. Vendar v takem primeru uporabnik ne bi mogel sam odčitati števcov, pač pa bi to morale storiti osebe, ki so pooblašcene za uporabo dviznega odra. Ta ukrep naj v preostalem ne bi bil nikoli konkretno uporabljen.
- 30 Možnost, določena v členu 17, točka 6, istih splošnih pogojev, da se v stanovanju uporabnika namesti nadzorni števec, vključuje plačilo dajatve in tudi v tem primeru glavni števec ostane nameščen zunaj stanovanja na višini 7 metrov.
- 31 KZD meni, da zadevni ukrep v postopku v glavni stvari pomeni posredno diskriminacijo na podlagi narodnosti v smislu členov 4(3) in 37 ZZD.
- 32 Vendar KZD, sklicujoč se na to, da so bile določbe ZZD sprejete za prenos Direktive 2000/43, meni, da je razlaga prava Unije potrebna za njeno odločitev.
- 33 V zvezi s tem navaja zlasti, da člen 4(2) in (3) ZZD v povezavi z odstavkom 1, točka 7, dopolnilnih določb k ZZD, kot jih razlaga Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče), glede diskriminacije določa, da mora biti kršena z zakonom zaščitena pravica ali zakonit interes. Pri pravici do dostopa do lastnega števca ni tako. KZD se sprašuje, ali je takšna razlaga v skladu s členom 2(2)(a) in (b) Direktive 2000/43.
- 34 KZD poleg tega navaja, da je bil člen 8(1) Direktive 2000/43 sicer skoraj dobesedno prenesen v člen 9 ZZD, vendar se bolgarska različica člena 8(1) razlikuje od drugih jezikovnih različic te določbe. Bolgarska jezikovna različica določa, da morajo žrtve dokazati dejstva, ki omogočajo „sklepanje“ na obstoj diskriminacije, medtem ko se preostale jezikovne različice te določbe nanašajo na dejstva, na podlagi katerih je mogoče „domnevati“ njen obstoj. Varhoven administrativen sad je člen 9 ZZD uporabilo kot splošno pravilo klasičnega vsesebujočega dokaza, in ker razlogi za sporni ukrep ne temeljijo na narodnosti zadevnih oseb in ker v okrajih Ogosta in Košarnik ne živijo samo Romi, naj ne bi bilo dokazano, da gre za diskriminacijo.
- 35 Nazadnje, Varhoven administrativen sad je presodilo, da so ukrepi, kot so sporni v tem primeru, nujni in utemeljeni glede na legitimne cilje, ki jim sledijo. KZD dvomi o utemeljenosti takega obravnavanja.
- 36 V teh okoliščinah je KZD prekinila odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:
- „1) Ali primer, predložen v preiskavo, spada na področje uporabe Direktive [2000/43] [v obravnavanem primeru na področje uporabe člena 3(1)(h)]?
- 2) Kaj je treba razumeti pod „manj ugodno obravnavo“ v smislu člena 2(2)(a) Direktive 2000/43 in pod [formulacijo] „postavila osebe neke rase ali narodnosti v posebno neugoden položaj v primerjavi z drugimi osebami“ v smislu člena 2(2)(b) Direktive 2000/43?
- a) Ali je za opredelitev manj ugodne obravnave kot neposredne diskriminacije nujno, da je obravnava neugodnejša in da se z njo neposredno ali posredno kršijo zakonsko izrecno določene pravice ali interesi, ali pa jo je treba razumeti kot vsako obliko vedenja (odnosa) v širšem smislu besede, ki je v primerjavi z vedenjem v podobnem položaju manj ugodno?

- b) Ali je za opredelitev postavitve v posebno neugoden položaj kot posredne diskriminacije potrebno tudi, da se z njo neposredno ali posredno kršijo zakonsko izrecno določene pravice ali interesi, ali pa jo je treba razumeti v širšem smislu kot vsako obliko postavitve v posebno neugoden položaj?
- 3) Odvisno od odgovora na drugo vprašanje: Če je za opredelitev kot neposredna ali posredna diskriminacija v smislu člena 2(2)(a) in (b) Direktive 2000/43 potrebno, da se z manj ugodno obravnavo ali postavitvijo v posebno neugoden položaj neposredno ali posredno krši zakonsko določena pravica ali interes,
- a) ali določbe člena 38 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, Direktiva [2006/32] (uvodna izjava 29 ter člena 1 in 13(1)), Direktiva [2003/54] (člen 3(5)) in Direktiva [2009/72] (člen 3(7)) v korist končnega odjemalca električne energije določajo pravico ali interes, da redno preverja stanje na električnem števcu, ki jo/ga je mogoče uveljavljati pred nacionalnimi sodišči v postopku, kot je postopek v glavni stvari,
- in
- b) ali je nacionalna zakonodaja in/ali upravna praksa, ki se izvaja z dovoljenjem državnega organa za urejanje energije, na podlagi katere se distribucijskemu podjetju dovoli namestitve električnih števcov na težko dostopnih ali nedostopnih mestih, zaradi česar odjemalci ne morejo osebno in redno preverjati ter spremljati stanja na električnem števcu, združljiva s temi določbami?
- 4) Odvisno od odgovora na drugo vprašanje: Če za opredelitev kot neposredna ali posredna diskriminacija ni nujno potrebno, da je neposredno ali posredno kršena zakonsko določena pravica ali interes,
- a) ali sta na podlagi člena 2(2)(a) in (b) Direktive 2000/43 dopustni nacionalna zakonodaja ali sodna praksa iz postopka v glavni stvari, na podlagi katerih se za opredelitev kot diskriminacija zahteva, da se z neugodnejšo obravnavo in postavitvijo v neugodnejši položaj neposredno ali posredno kršijo zakonsko določene pravice ali interesi;
- b) ali ju nacionalno sodišče, če nista dopustni, ne sme uporabiti in mora uporabiti opredelitve pojmov iz Direktive?
- 5) Kako je treba razlagati člen 8(1) Direktive 2000/43:
- a) tako, da mora žrtev dokazati dejstva, na podlagi katerih se vsiljuje jasen, neizpodbiten in zanesljiv sklep ali tak sklep o neposredni ali posredni diskriminaciji, ali pa je dovolj, da se z dejstvi utemelji samo domneva take diskriminacije?
- b) Ali dejstva, da so električni števcu na cestah na električnih drogah tako visoko, da odjemalci ne morejo preverjati stanja na števcih, nameščeni samo v delih mesta, ki sta v mestu znana kot romska okraja, z znanimi izjemami v nekaterih delih teh mestnih okrajev, in so električni števcu v vseh preostalih mestnih okrajih nameščeni na višini, ki omogoča preverjanje (do 1,70 m), večinoma v stanovanjih odjemalcev ali na fasadah zgradb ali na ogradah, prenašajo dokazno breme na toženo stranko?
- c) Ali okoliščine, da v delih mesta, ki sta v mestu znana kot romska okraja, ne živijo samo Romi, temveč tudi osebe druge narodnosti, in/ali se celotno prebivalstvo v teh okrajih morda vendarle nima za Rome, in/ali distribucijsko podjetje opisuje vzroke za prestavitev električnih števcov na višino 7 m v teh mestnih okrajih kot splošno znane, izključujejo prenos dokaznega bremena na toženo stranko?

6) Odvisno od odgovora na peto vprašanje:

- a) Če je treba člen 8(1) Direktive 2000/43 razlagati tako, da je za obstoj diskriminacije potrebna domneva, in če se zaradi prej navedenih dejstev dokazno breme prenese na toženo stranko, o kateri obliki diskriminacije je potem mogoče domnevati na podlagi teh dejstev – neposredni ali posredni diskriminaciji in/ali nadlegovanju?
- b) Ali določbe Direktive 2000/43 dopuščajo, da se neposredna diskriminacija in/ali nadlegovanje upravičita z uresničevanjem zakonitega cilja s potrebnimi in ustreznimi sredstvi?
- c) Ali se lahko ukrep, uporabljen v navedenih mestnih okrajih, ob upoštevanju zakonitih ciljev, ki jih poudarja in uresničuje distribucijsko podjetje, upraviči v položaju, v katerem
 - se ukrep uporabi zaradi neplačanih računov, ki so se nabrali v navedenih mestnih okrajih, in zaradi pogostih kršitev odjemalcev, ki zmanjšujejo ali ogrožajo varnost, kakovost ter neprekinjeno in varno delovanje električnih naprav in se ukrep uporabi kolektivno, ne glede na to, ali je konkretni odjemalec plačal svoje račune za distribucijo in dobavo električne energije, in ne glede na to, ali je bilo ugotovljeno, da je konkretni odjemalec zakrivil kakršno koli kršitev (ponaredba stanja na električnem števcu, nezakonita priključitev in/ali nezakonit odvzem/nezakonita poraba električne energije brez štetja in plačila ali kakršni koli drugi posegi v omrežje, ki zmanjšujejo ali ogrožajo njegovo zanesljivo, kakovostno, neprekinjeno in varno delovanje);
 - so za vsako primerljivo kršitev v pravnih predpisih in splošnih pogojih pogodbe o distribuciji (v nadaljevanju: distribucijska pogodba) določene odgovornosti, in sicer civilna, upravna in kazenska;
 - določilo iz člena 27(2) splošnih pogojev distribucijske pogodbe – distribucijsko podjetje odjemalcu na izrecno pisno zahtevo zagotovi možnost preverjanja stanja na električnem števcu – odjemalcu dejansko ne omogoča, da bi osebno in redno preverjal stanje svoje porabe;
 - je mogoče na podlagi izrecnega pisnega zaprosila v stanovanju odjemalca namestiti kontrolni električni števec, za katerega mora odjemalec plačati takso;
 - je ukrep nenavaden in opazen znak za nepoštenost odjemalca tako ali drugače zaradi narave vzrokov za uporabo tega ukrepa, za katero distribucijsko podjetje trdi, da je splošno znana;
 - obstajajo drugi tehnični postopki in sredstva za zaščito pred posegi v električne števce;
 - pooblaščenec distribucijskega podjetja navaja, da s podobnim ukrepom, uporabljenim v mestnem okraju Romov v drugem mestu, dejansko ni bilo mogoče preprečiti posegov;
 - se za električno napravo, transformacijsko postajo, postavljeno v enem od navedenih mestnih okrajev, ne šteje za potrebno, da je treba zaradi varnosti na njej izvesti podobne ukrepe kot na električnih števcih?“

Pristojnost Sodišča

- ³⁷ KZD v predložitveni odločbi navaja razloge, iz katerih je menila, da je „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU. Bolgarska vlada in Evropska komisija prav tako menita, da ima KZD to lastnost, zato naj bi bilo Sodišče pristojno za odločanje o vprašanjih za predhodno odločanje, ki mu jih je predložil ta

organ. Nasprotno družbi ČEB in ČRB izražata dvome in trdita, prvič, da KZD nima obvezne sodne pristojnosti, drugič, da organ ne daje zadostnih jamstev glede svoje neodvisnosti, in tretjič, da namen postopka, ki poteka pred tem organom, ni sprejetje sodne odločbe.

- 38 Najprej je treba opozoriti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišče pri presoji vprašanja, ali je predložitveni organ „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU, ki je izključno vprašanje prava Unije, upošteva vse elemente, kot so zakonska podlaga organa, njegova stalnost, obveznost njegove sodne pristojnosti, kontradiktornost postopka, njegova uporaba pravnih pravil in njegova neodvisnost (glej zlasti sodbo z dne 14. junija 2011 v zadevi Miles in drugi, C-196/09, ZOdl., str. I-5105, točka 37 in navedena sodna praksa).
- 39 Poleg tega lahko nacionalna sodišča sprožijo postopek pred Sodiščem le, če pred njimi poteka spor in če odločajo v postopku, ki bo pripeljal do izdaje sodne odločbe (glej zlasti sodbo z dne 31. maja 2005 v zadevi Syfait in drugi, C-53/03, ZOdl., str. I-4609, točka 29 in navedena sodna praksa).
- 40 Odgovor na vprašanje, ali lahko organ sproži postopek pred Sodiščem, je tako odvisen od njegove sestave in njegovih funkcij. Nacionalni organ je lahko „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU, kadar opravlja sodne funkcije, medtem ko mu tega, ko opravlja druge, zlasti upravne funkcije, ni mogoče priznati (glej zlasti sklep z dne 26. novembra 1999 v zadevi ANAS, C-192/98, Recueil, str. I-8583, točka 22).
- 41 Iz tega izhaja, da je za ugotovitev, ali je treba nacionalni organ, ki v skladu z zakonom izvaja različne naloge, opredeliti kot „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU, treba preučiti specifično naravo različnih nalog, ki jih opravlja v posebnem normativnem okviru, v katerem Sodišču predloži vprašanje (glej zgoraj navedeni sklep ANAS, točka 23).
- 42 V zvezi s predloženo zadevo je zato treba navesti, da mora KZD sicer – zlasti v skladu s členom 13 Direktive 2000/43 kot organ, ki spodbuja enako obravnavanje – opravljati različne naloge, ki niso sodne narave, vendar je v tem primeru na podlagi funkcij, ki jih KZD izvaja v postopku, ki je pripeljal do tega predloga za sprejetje predhodne odločbe, treba preučiti, ali je ta organ mogoče šteti za „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU.
- 43 Glede tega iz člena 50 ZZD izhaja, da se postopki pred senatom KZD, ki je sprožil ta postopek za predhodno odločanje, začnejo na podlagi prijave osebe, ki meni, da je žrtev diskriminacije, kakor določa člen 50, točka 1, ali na podlagi prijave, ki jo vložijo fizične ali pravne osebe oziroma državni ali občinski organi, kot določa člen 50, točka 3, ali nazadnje na pobudo same KZD v skladu s členom 50, točka 2.
- 44 V tem primeru je iz presoje KZD, kot je povzeta v točki 24 te sodbe, razvidno, da se je V. H. Belov obrnil na ta organ na podlagi člena 50, točka 1, ZZD, kot posameznik, na katerega se ukrep v postopku v glavni stvari neposredno nanaša, ter člena 50, točka 3, ZZD, ker je poleg tega uveljavljal, da deluje v imenu drugih prebivalcev dveh okrajev, na katera se nanaša zadevni ukrep.
- 45 Zlasti ob upoštevanju funkcij, ki jih opravlja KZD na podlagi take zahteve, je treba preučiti, ali je treba ta organ opredeliti kot „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU.
- 46 Glede tega je treba ugotoviti, da se v različnih okoliščinah, med njimi tistih, ki jih uveljavljata družbi ČEB in ČRB, lahko poraja dvom, da bo postopek v glavni stvari na podlagi člena 50, točki 1 in 3 ZZD pripeljal do izdaje sodne odločbe v smislu sodne prakse, navedene v točki 39 te sodbe.
- 47 Najprej, iz člena 50, točka 2, ZZD izhaja, da bi KZD postopek, podoben temu, v katerem se postavljajo ta vprašanja za predhodno odločanje, v zvezi z enakimi dejstvi ravno tako lahko začela na lastno pobudo. Iz informacij, ki jih ima Sodišče, je razvidno, da ta organ ne glede na okoliščine, v katerih na podlagi tega člena 50, namreč na podlagi pritožbe, prijave ali po uradni dolžnosti, vodi v bistvu podoben postopek, v katerem razpolaga med drugim s preiskovalnimi pooblastili za zbiranje dokazov,

da se pojasnijo okoliščine primera. Poleg tega so si vsakokrat podobni tudi rezultati takšnega postopka, začetega na podlagi pritožbe, prijave ali po uradni dolžnosti, namreč odredba za odpravo ugotovljene diskriminacije in po potrebi naložitev globe povzročitelju diskriminacije.

- 48 Drugič, ni sporno, da lahko KZD, kar je v tem primeru tudi storila, po uradni dolžnosti v postopek vključi druge posameznike, kot jih je imenovala stranka, ki je vložila pritožbo ali prijavo, zlasti če KZD meni, da bi te stranke lahko bile odgovorne za diskriminacijo, ki jo zatrjuje pritožnik/prijavitelj in/ali če se naloži globa.
- 49 Tretjič, prav tako na podlagi informacij, predloženih Sodišču, ni sporno, da če se vloži tožba zoper odločbo KZD, sprejeto na podlagi uvedbe postopka v skladu s členom 50 ZZD, je KZD tožena stranka v postopku pred upravnim sodiščem, ki odloča o tej tožbi. Če bi upravno sodišče, ki odloča v postopku, razveljavilo odločbo KZD, lahko ta organ pri Varhoven administrativen sad vloži pritožbo zoper razveljavitveno odločbo.
- 50 Četrtyč, zdi se tudi, da iz zakonika o upravnem postopku, kot sta v ustnem postopku navedli družbi ČEB in ČRB, potrtil pa V.H. Belov, pri tožbi zoper odločbo KZD, izdano v postopku, kakršen je v glavni stvari, ta organ lahko razveljavi sporno odločbo, če se stranka, v korist katere je bila odločba sprejeta, s tem strinja.
- 51 Na podlagi vseh teh okoliščin je mogoče sklepati, da je odločba, ki jo izda KZD na koncu postopka, v katerem odloča na podlagi člena 50 ZZD, zlasti točk 1 in 3 te določbe, v bistvu zelo podobna upravnopravni odločbi in nima narave sodne odločbe v smislu sodne prakse Sodišča v zvezi s pojmom „sodišče“ iz člena 267 PDEU.
- 52 Poleg tega je treba glede tega pojasniti, da zato ker je odločbo KZD, kot je bilo navedeno, mogoče izpodbijati s tožbo pred upravnim sodiščem in je zoper odločbo tega mogoče vložiti pritožbo pri Varhoven administrativen sad, je zaradi obstoja te sodne poti mogoče zagotoviti učinkovitost postopka za predhodno odločanje, določenega v členu 267 PDEU, in enotnost razlage prava Unije – v tem primeru zlasti Direktive 2000/42 – ki naj bi jo ta določba zagotovila. V skladu s členom 267 PDEU imajo ta nacionalna sodišča možnost, v nekaterih primerih pa so zavezana, da Sodišču predložijo vprašanja v predhodno odločanje, če je odločba o razlagi ali veljavnosti prava Unije potrebna za izdajo sodne odločbe.
- 53 Prav tako je treba navesti, da sta bili pred Sodiščem navajani odločba Varhoven kasacionen sad (vrhovno kasacijsko sodišče) z dne 22. januarja 2009 in odločba Varhoven administrativen sad z dne 27. oktobra 2010, iz katerih izhaja, da sta bila z ZZD uvedena alternativna in avtonomna postopka, ki posamezniku, kot je V.H. Belov, ki meni, da je žrtev diskriminacije, omogočata, da zahteva njeno prenehanje. Poleg možnosti začetka upravnopravnega postopka, kakršen poteka pred KZD, v skladu s členom 50 ZZD ima zadevni posameznik tudi možnost, da v civilnopravnih zadevah, v katerih odloča Rajonen sad (okrajno sodišče), doseže takšno prenehanje in zahteva nadomestilo morebitne škode.
- 54 Ker je na podlagi ugotovitve iz točke 51 te sodbe mogoče sklepati, da KZD, kadar opravlja funkcijo, kot je ta v postopku v glavni stvari, ni „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU, ni treba preučiti, ali izpolnjuje preostala merila za presojo, da je take narave, prav tako pa ni treba izraziti stališča glede drugih ugovorov, ki sta jih v zvezi s tem navedli družbi ČEB in ČRB (glej v tem smislu sodbo z dne 22. decembra 2010 v zadevi RTL Belgium, C-517/09, ZOdl., str. I-14093, točka 48).
- 55 Iz vsega navedenega izhaja, da Sodišče ni pristojno za odločanje o vprašanjih, ki jih je predložila KZD.

Stroški

- ⁵⁶ Ker je ta postopek za stranke v postopkih v glavni stvari ena od stopenj v postopkih pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

Sodišče Evropske unije ni pristojno za odločanje o vprašanjih, ki jih je predložila Komisija za zaščita ot diskriminacija s predložitveno odločbo z dne 19. julija 2011.

Podpisi